

Rašomosios kalbos prielinksnis *į* turi pavidalą *ing*.

Vietaj rašomosios kalbos priešdėlio *į-* vartojamas senesnis *in-*: *insakymai Dievo, instatymai prieštarauja*.

Svetimi bažnytiniai žodžiai rašomi nevienodai: *Jezus Kristus* ir *Jezus Christusas*.

Katekizmo leksika irgi kiek skiriasi nuo šių dienų kalbos. Vienas kitas pavyzdys:

beberné „bevaikė“.

bendrystė „bendrybė“.

girklas „gėrimas“.

goploti „saugoti“: *mus šią naktį goplojai, Nuog Neprietelių goplotų. Tavo gardą apsaugotų.*

klauzodus, -i: *Vaikeliai būkite klauzodūs Gimdytojams jūsų.*

laimesnis „geresnis“: *Laimesnis yra daiktas duot, o ne imt.*

liekas „vienuoliktas“: *liekame perskyrime.*

maldus, -i: „lengvai maldomas; palankus (?)“: *Dieve maldus, Jezau saldus.*

sekmas, -a „septintas“: *sekma diena.*

sielvartingas, -a „nuliūdęs“: *Sielvartingus ramink.*

šventystė „sakramentas“.

tarnė „tarnaitė“.

Apskritai sakant, leidinio kalba ne prastesnė už geresnių to amžiaus raštų kalbą.

Plačiau ir geriau tas kalbos paminklas bus aprašytas, jei jis bus kada antrą kartą išleistas ir pasidarys prieinamas visiems mokslo žmonėms.

J. Balčikonis

DEL PRIESAGOS -GU- PIRMINĖS REIKŠMĖS

Pr. Skardžius „Lietuvių kalbos žodžių daryboje“ suranda lietuvių kalboje iš viso du žodžiu su priesagomis *-gu-* ir *-agu-*: daiktavardį *žmogus* ir būdvardį *mañdagùs*¹.

Žmogaus šaknis iš seno siejama su *žeme* (plg. lot. *homo*: *humus*²). Šitą pačią šaknį turi ir būdvardis *nuožmus* „žiaurus, negailestingas“, kilęs iš *nuo* ir *žmuo* (žmogus). Tačiau ką reiškia priesaga *-gu-*?

Atrodo, kad geriausia būtų aiškinti šitą priesagą iš ide. veiksmazodžio šaknies **əeg^m* -(*I*əég^m* -*u-*: *II*əg^m* -*éu-* = **g^m* *ú-*)³ „ateiti“ (skr. *gamati* „jis atei-

¹ Pr. Skardžius. Lietuvių kalbos žodžių daryba, V., 1943, 103 psl.

² Lateinisches etymologisches Wörterbuch von Dr. Alois Walde, Heidelberg, 1910. S. 368, 372.

³ Э. Бенвенист. Индоевропейское именное словообразование, М., 1955, стр. 187.

na“, gr. βάλω „aš ateinu“, lot. *venio*, got. *qiman*, vok. *kommen*, *Zukunft*, angl. *come*). Lietuvių priesaga *-gu-* (*-gau-*) būtų šitos šaknies nykstamasis balsių kaitos laipsnis su sufiksu *-éŭ(-ù-)*.

Lietuvių kalba turi ir daugiau sudėtinių žodžių, kurių šaknis išlaiko tiktai pradinį priebalsį (priebalsius), pvz.: *at-st-u-s*, *nuo-žm-u-s*, *in-d-a-s*, *iž-d-a-s* ir kt.

Namiegas, kurį K. Būga kildina iš ide: *nomei-g^wo-s* ir lygina su skr. *agre-ga-s* „pirma einąs“⁴, savo priesaga skiriasi nuo *žmogus* ir *mandagus* lygiai taip pat, kaip *narsas* nuo *narsus*, *mišras* nuo *mišrus*, *tvaikas* nuo *tvaikus* ir pan.

Vadinasi, *žmogus* giliausioje senovėje turėjo reikšti „žeme einąs“, o *mandagus* — „lėtai einąs“ (plg. skr. *mandas* „lėtas“, *mandagatis* „lėtai einąs“).

R. Mironas

LITAUISCHES ETYMOLOGISCHES WÖRTERBUCH VON PROF. DR. ERNST FRAENKEL. LIEF. 1—10

(Indogermanische Bibliothek, II, Reihe: Wörterbücher. Carl Winter
Universitätsverlag), Heidelberg (sąsiuviniais eina nuo 1955 m.)

Lietuvių kalbą etimologiškai tyrinėjo ir tyrinėja ne tik lietuvių, bet ir latvių, rusų, vokiečių, čekų, lenkų ir kitų tautų kalbininkai, tačiau etimologinio lietuvių kalbos žodyno iki šiol vis dėlto neturėjome. Reikalui esant, tekdavo naudotis, paprastai, K. Miulenchacho — J. Endzelyno¹, R. Trautmano², H. H. Benderio³ ir kitų mokslo vyrų panašios paskirties žodynais.

Parašyti lietuvių kalbos etimologinį žodyną buvo užsibrėžęs K. Būga (1879—1924), kuris šioje savo mėgstamiausioje kalbos mokslo srityje, tiesą pasakius, ir buvo daugiausia pasidarbavęs. Be to, K. Būga jau buvo sudaręs nemažą lietuvių kalbos etimologinio žodyno medžiagos kartoteką (apie 19 000 kortelių, kurios dabar yra saugomos LTSR Mokslų akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros institute); tačiau ankstyva mirtis nutraukė šį didžiausio mūsų etimologo pradėtą darbą.

Lietuvių kalbos etimologinį žodyną išleisti buvo ketinęs ir čekų kalbininkas J. Zubatas (1895—1931), kurio tikslai, deja, taip pat nebuvo įvykdyti.

1947 m. sudaryti lietuvių kalbos etimologinį žodyną ėmėsi žinomas lietuvių ir kitų indoeuropiečių kalbų tyrinėtojas vokiečių kalbininkas Ernes-

⁴ K. Būga. Rinkiniai raštai, II t., V., 1959, 298 psl.

¹ K. Mülenbach. Latviešu valodas vārdnīca, Rīgā, 1923 un sk.

² R. Trautmann. Baltisch-slavisches Wörterbuch, Göttingen, 1923.

³ H. H. Bender. A Lithuanian Etimological Index, Princeton, 1921.